

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.

Цэна з перасылкай і дастаўкай на 1 г. — 2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к., на 3 м. — 65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р. 3 мес. — 1 р. Перамена адрэсу — 20 коп.

Абвесткі прыймаюцца на апошнія старонкі па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Руканісы і карэспандэнцыі, прысланыя ў рэдакцыю, павінны быць чытальна напісаныя с праўдзівай фаміліяй і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ надпісаць прозьвішчэ разам з фаміліяй, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Руканісы аўтарам не вертаюцца назад.

Год VIII.

26 красавіка 1913 г.

№. 16—17.

Дык што-ж рабіць?

Спрадвек, як з'явіўся першы бровар на сьвеці, людзі змагаюцца с п'янствам. Но не было таго часу ніколі, каб людзі ня ведалі, што гарэлка, апроч шкоды, аві жаднай карысьці ні мае.

Гарэлка-згуба, гарэлка-атрута, гарэлка спакуса шайтана, казалі і кажуць разумныя людзі, і шчырую праўдзіву кажуць. Але ні шмат чаго скажэш, сказаўшы, што дзень завецца днём, а брыдка надзея — брыдою. Карысьня, ведама, распазнаваць хваробу, але хвораму ад гэтага не палегчэе: трэ йшчэ навучыцца лаяць яе. Ня досыць аблаяць гарэлку, мала зрабіць напіс на пляшцы «атрута» і ткнуць туды пальцам. Кожэн, хто п'е, і сам добра ведае, што гарэлка-рэч кепская, шкодная, а калі-б і заб'юся часам, дык схамянецца заўтра раніцаю, як палапае ў кішэнях, як стане плевацца ды скаржыцца, што галава як ня трэсьне, а ў році такая брыдота, мэрам там была стаяла. Толькі... толькі усім нам ведама, што сварыцца ці лаяцца — ня хараша; аднакжэ мы сварымся; усе людзі цямяць, што вайна страшэннае зло аднакжэваюць, калечаць, страляюць, забіваюць.

Возьмем прыклад: цячэ рэчка, і як раз у той бок, у які, на нашу думку, ня трэ б ей цячы дык ніхай увесь сьвет укленчыць, ды упрасіе, рэчка ні паслухае, а будзе цячы, дзе ніхай і куды зручней. А калі людзі збіраюцца гуртам, озьмуць рыдлёўкі ды выкапаюць ей іншую сыяжку, дык яна пойдзе ў патрэбны бок, каб фават і ні хацеу. Гэтак і з людзьмі, — толькі людзі стварэньня разумныя і магчымуць самі сабою кіраваць і самі сабе пратоптаваць сыяжку. Людзі самі будуць жыцьцё сваё, але ні павядзе свайго густу і нораву, а згодна з варункамі ранейшых, прадэвіх умоў свайго быту, усяго ўкладу свайго жыцьця. Гэта значыць, нам-бы й хацелася, каб ні было на сьвеці зладейства, але гэтак раптам, па жаданьню, зрабіцца ня можа. Напрыклад, калі людзі мелі гэтакі парадок грамадзянскай гаспадаркі, што ў кожнаго была свая ўласнасьць і кожнаго толькі дбаў аб ёй, пільнаваўся і трымаўся яе, дык нельга адразу зрабіць, каб праца й дабро было агульнае, хоць бы і пераканаліся людзі, што пры гэтакіх парадках нагінулі-б багатыя і бедныя, зніклі-б зладействы, грабежы і гультайства.

Страшна глядзець, што нарабляе гарэлка; шорхне скура ад жаху, як паглядзіш на тые злачынствы на якіх аджажвацца п'яныя людзі! Зробяць і каюцца, плачуць і зарэкаюцца, а потым зноў і зноў. Чаму ўсе бядноту, — гэтых гаротных, зняможных, галодных? Чаму ні багатых? Чаму ні валяюцца пад плотам п'яныя графы, паны, вахмістрыні? На гэта пытаньня кожна, хто хочэ з ліхам змагацца, павінен знайсці адказ, калі бажэе карысна працаваць дзеля яго знішчэньня.

Чалавеку патрэбна шчасьце як птушцы лётаньне. І калі па дарозі да гэтаго сустрачае перашкоду, калі жыцьцё звязвае рукі яму і ськовывае ногі яго, калі некуды йсьці, ўсюды цэпра, галота, бяднота, дык ён шукае ўцехі, забывае, у чым толькі можа; ірвецца,

мятусіцца, лезе туды, дзе хоць на момэнт блісьне яму радасьць, дзе вочы ні бачаць пакуты, дзе вушы ня чуюць тых стогнаў, з якімі вандруе па сьвеці горкае, цяжкая доля.

Гарэлка-атрута, але не звычайная. На дне кожнае пляшкі хаваецца сакрэт, і ніхай яна, гарэлка, будзе трайчы атрута, людзі піці ня кінучэ. Ды зноў-жэ ласьне людзі палюхаюцца атруты? Ласьне ні ведама, што падчас бажаньня, як збавеньня? Сьмешна палюхаць людзей атрутаю тагды, калі людзі на шыбеніцы йдуць з радасьцю с песьнямі...

Праўда, гарэлачная радасьць кароткая, а хіба, агульна кажуць, радасьць бывае даўжэйшая? Здароў'е псуецца? А голад яго умацоўвае?

Чым горш людзям жывецца, чым бяднейшы народ, тым больш пачынае яго ві патрэбства. Не распуста кіруе да п'янства, а жыцьцёва разруха, бо і распуста мае свае прычыны: — распуста ніхто не зухуе. Покі існуе парадок, дзе людзям і тхнуць нельга, покі і праменьня радасьці блішчаць толькі ў гарэлку, да тых пор шынкі не звядуцца; і, калі-б нават зачыніць іх усе чыста на сьвеці, ўсё роўна карысьці ня будзе; яшчэ прылучацца нудна маркота, варыяцтва, самагубствы. У распусты можна віяць аднаго, двух чалавек, але ня ўвесь народ. Людзям патрэбна не п'янства, не распуста, а лепшая доля. П'янства ня ў людзях і ні ад людзей: яно ў жыцьці і ад жыцьця. Ня людзі кепскія, а ўклад жыцьця, парадок грамадзянскіх стасункоў. П'янства, як і хуліганства апошніх часоў, гэта пратэст проці сучаснага становішча. Дзікі гэта пратэст, не разумны, — дык што-ж ты зробіш? Па Спёнку й магерка, кажэ прыказка. Трэ'кінуць вокам навокала і пчыра памыслиць...

Той, хто спадзяецца, што можна угаварам, сорамам або страхам звязьці п'янства, распуста, той толькі шкоды нарабіць самому сабе. Ён марна страціць веру ў людзей, дарэмна утаміцца, пачуе свае добрыя пачуцьця і прыбэе перакаваньне, што людзі нафта разбэшціліся. А людзі, мэрам наўмысля, каб падцьвердзіць думку яго, пачухаюць патыліцу ды пададуцца ў карчму.

Дык што-ж рабіць? Клясьці гарэлку, скардзіцца на кепскі час, на безгалоў'я? Лавіць кабэт, ганялярка гарэлкаю, ды саджаць іх у турмы, вастрогі? Ні варт траціць часу, лепей паслухайма жарту.

Прыходзіць чалавек у краму і кажа:

— Дайце мне, калі ласка, парашку ад блохаў. Ёсць гэтакі, райлі мне добрыя людзі. Згіненьня ды годзі, колькі гэтае брыды раз-вяслося! Рады німа! І варам авары-валі, і бураксу варылі... Прусак, скардзіўся даляй чалавек, покі крамвіль шукаў па палічках парашок, прусак той бураксы ды й ма-озу, гад, баіцца а гэта брыдота — і вухам не вадзе і ня турае хоць ты азьмі ды хату спалі...

Атрымаўшы парашок, чалавек запытаў:

— А ці ня будзе, ласка сказаці, як-жэ трупіць іх?

— Як? Вот галава! адказвае крамнік: „Злаві блыху, раззяў ёй сківіцы ды сыпні шчопцу атруты ў рот..."

— А га га-га! Во-та-та-та! радзеў добры чалавек.

Як на вашу думку? Магчымась гэтакім парадкам патруціць блохаў? Вы кажэце не, і я кажу, што не: адно выпадкаецца.

Дык ківэма лаяць і скардзіцца на гарэлку: яна сама да нас ня ходзіць, і ніхто віць яе не прымушае. Чорт, — што іншае. Таго трэба лаяць і варт, бо мае, гад, звычай сам прывязвацца да людзей і спакушаць іх на грэх. А гарэлка, — трэ-ж мець хоць крышку спакушэ-ня ў сэрцы...

Перш за ўсё трэба даць людзям есьці, трэба апраўць іх даць можнасьці ператхнуць, сапачыць, а потым... рэшта сама дадасца ім. Дбайма аб тое, каб мелася страва і ля цела і ля душы, дайма людзям іншую радасьць, лепшую долю. Жыво вялікае, а жывяроў мала... А рабіць што? Рабіць трэба вольна, хто мае вушы — слухаць і розум-цяміць, ніхай слухае і цяміць...

Язэп Л.

Аб нашай песьні.

Мне здаецца, што ні па чом так нельга спазнаць які колячы народ, яго характар, яго погляды на жыцьцё, яго думкі, жаданьня, ідэалы, яго варункі жыцьця, яго сямейнае і грамадзянскае пачуцьце і т. д., адным словам — як ён жыць і чым ён жыць, — як па яго песьні. У песьні, як у люстэрку, адбіваецца ўсё аблічча народу. Не дарэмна і прыказку злавяць народ аб гэтым: «каяка птушка, такія і песьні», і гэта чыстая праўда. Каб спазнаць народ, трэба ня толькі знаць яго гісторыю, але добра спазнаць яго песьню. Чым багацейша душа народу, тым багацейша і яго песьня, тым больш у ёй розмаху, больш жыцьця, больш паззіі. У нас на Беларусі ёсць вельмі многа песьняў, у кожнай вёсцы знайдучца свае асобныя песьні, якіх німа ў другой вёсцы. Але апошнімі часамі пачала выміраць, гібець і забывацца багатая беларуская песьня, поўная дзіўнай паззіі, багатая душою, а на яе месца стала часьцей і часьцей зьяўляцца у нашай вёсцы брыдкае расейская „частушка“. Як яна знаходзіцца ў Расеі, там ёшчэ можна з ёю памі-рыцца, там яна вынікла не бяз прычыны, а за тым, што псыхіка зем-ляроба расейца змянілася, як змянілася яго жыцьцё, калі яму пры-шлось адарвацца ад сахі і ісьці да фабрыкі, тут і радзілася гэта „ча-стушка“, на руінах старой, багатай расейскай песьні, а у нас яна рэч наносная, не патрэбная і з ёю трэба бароцца. Трэба, каб наша высковая моладзь не пееяла гэтай дрэннай, а пееяла свае песьні. Многа у нас ёшчэ захавалася ад бацькоў і дзядоў на-шых песьняў, трэба толькі каб гэты багачейшы народны скарб не пра-падаў дарэмна, а захавалася, а дзеля гэтаго трэба запісваць нашы песь-ні с кожнае вёскі, шукаць іх па разных глухых кутках, каторых ёшчэ так многа ёсць на нашай Беларусі, распытываць старых баб, дзядоў пра іх старасьведскія песьні, якіе яны знаюць і якіе пееялі іх дзяды і бацькі. Кожная песьня, ка-торая прапалэ па нашай недба-ласьці — забудзецца у народзі — гэта вялікая нацыянальная наша утрата. Многа, ой многа ўжо іх прапала ля нас на заўсёгды — хвалі веч-насьці патапіла іх навакі. Як палу-маеш, жалэ агорне, быццам паха-ваў каго блізкаго. Наша гісторыя так злавялася, што добра запіса-

ных песьняў можна сказаць і зу-сім мала, найбольшіх захавалася у памяці народу, а памяць народу ня вечная; пратрымаецца песьня ў па-мяці народу дзесьці, дваццаць па-каленьняў, а там і затрэцца с памяці. Мачыха ваша доля беларуская! З даўных часоў і аж да гэтых пор мы не маглі бараніць сваё нацы-нальнае «я» і развінаць яго. Ды і камуж яго было сьцерагаць і разві-ваць? Вольная частка нашых пра-дзедоў, каторыя маглі працаваць дзеля развіцьця нашаго «я», а ў тым ліку і шанаваць нашу песьню, павярнула у другі бок, адрэклася свайго роднаго і пачала працаваць дзеля другіх нацый, а проты з мя-роб-гарапаннік астаўся адзін між тоўпамі ворагоў, гатовых вырваць у яго родную дуіну і замяніць яе чужою. Трудная, цяжкая часіна бы-ла гэта ля яго і помачы яму не было ад каго ждаць. І трэба ска-заць, што ён, гэты гарапаннік, цёмны, ня вучэны, стаяў крэпка, як скала, і бараніў „сваё“ ад цым ворагоў сваіх. І захаваў „сваё“, не прадаў і не праменяў яго ні на што, нывёс ўсе на сваіх магучых плечах і мы цяпер жывём тым, што ён с потам і крывёй здабыў нам. Вялікі мучэнік! Я кланяюся тваёй многапакутнай цэнні!

І так, народ бараніў ўсё „сваё“ з усіх сіл, моцна трымаўся сваіх абыхаў і мовы, як сьвятыню пе-рэдаваў с пакаленьняў у пакаленьне сваю песьню і стараўся, каб яна жыла вечна; не яго у тым віна, што ён ня змог ўсяго убараць, бо ён быў ня вучэны і запісаць усяго ня мог.

І многа, многа чаго ўжо неміла-сэрная рука часу змела са свету.

Не запішы расейцы у час, у пару сваіх казак, песьняў, былі — і цяпер яны ня мелі бы нічога гэта-га. Так сама і мы павінны зрабіць гэта, каб пасьля не было позна. Я ўжо гаварыў, што у нашай вёсцы ўсё болей запановывае расейская песьня, а такжэ казаў, з якой пры-чыны наша высковая моладзь пее гэтыя песьні. Можа хто скажэ, што расейская песьня багацейшая за беларускую, больш гаворыць чэла-веку да душы? Я ні хачу гаварыць, што у расейцаў німа добрых песьняў, бо гэта была-б не праўда, ёсць у іх дужа добрыя песьні, але ёсць і у нас, беларусаў так сама песьні, каторыя па моцы і па багатству ду-шы а ні званьня ня горшыя ад ра-сейскіх. Прызнацца, я да гэтых часоў хоць і цікавіўся сваёю песь-най, любіў яе і слухаць і пеець, але не ўнікаў у яе глыбока і ліччу, што у ёй мала паззіі, мала пачуць-ця. Толькі с тых пор, як я стаў запісваць родныя песьні, а асаб-ліва, як мне папалася ў рукі кніж-ка: „Збор песьняў, казак, абрадаў і абычэў крэсьлян паўночна-заход-наго краю“, спісаных М. А. Дмит-рывым і надрукаваных ёшчэ у 1869 гаду, і калі я пачаў чытаць гэтыя песьні, тады толькі я зразу-меў ўсе багатства і характава нашай песьні. Праўда, у гэтай кніжэццы іх нямнога ёсць, ўсяго толькі песьні, сабраныя с трох паведаў: новагрудзкаго, дзісенскаго і бела-стоцкаго і то можа якая адна со-цэнная частка з гэтых паведаў: праўда, што і запісаны яны вельмі дрэнна па расейску — многа слоў без ніякого толку, але і у гэтай не-вялічкай жменьцы можна знайсці многа чыстых дыямантаў.

Усе песьні у гэтым невялічкім зборніку растасаваны на адзельныя ге-

так: 1) песні любашчаў, 2) дажыжыканы, 3) абычаёвыя, 4) гульнёвыя, 5) высылныя і другія. Пагаворым аб кожным аддзеле песняў гэтых асобна.

Песні любашчаў. Сперша, чым гаварыць аб гэтых песнях, скажу, што мяне вельмі здзівіла і абрадавала ў іх тое, што ні ў адной з іх я не знайшоў ні аднаго брыдкага слова, ні аднаго не дэлікатнага звароту мовы, што так часта і густа пападаецца ў расейскіх такіх чыста народных творах, як быліны, а ў беларускіх песнях я кажу, што не нашоў ні аднаго брыдкага слаўца, акром такога дэлікатнага звароту мовы як: «Велу пасьпелы слаці» прыбраецца дзеўчына дзеля свайго «міленькага», а рэшта ўсе словы так дэлікатны, так прыстойны, мілы, скажу нават чысты бязгрэшны. Ешчэ што я найшоў у гэтых песнях—гэта надта многа такіх слоў ласкі як: «міленькі», «міленька», «сэрдэнькі», «беленькі», «чырвоенькі», «Яленька», «галубочэк», «маладзенька», «дзяўчыня», «ціхенькі Дунай», «рыбалоўчыкі», «цёмненькія лясы», «быстрэнькія рэчкі», «крывічэнька», «зязюленька», «родненькі брацейка», «ойчанька», «галованька», «малойчыкі», «зьялёная дубраванька», «птапачкі», «свараненькі конік», «пшчоланька», «матуленька» і т. д. і т. д. без канца, каб стаў выпісваць гэтыя мілыя слоўцы то прышлося-б ўсе песні перапісаць с пачатку да канца, бо ў кожнай песні іх большая частка, чым слоў простых, грубых. Чаму так многа гэтых мілых дэлікатных слоў у нашай песні? Праўда, што і ў расейскіх і другіх песнях ёсць такія словы ласкі, але іх і палавіны няма столькі, колькі іх ёсць у беларускай песні. Што гэта паказвае? Гэта паказвае дэлікатносьць душы, святасьць таго пачуцьця, з якім яе хлосец ці дзяўчына сваю песню тау, хто «яму» ці «ей» дарагі, мілы і каго «яна» ці «ён» як бы баіцца зневажыць грубым словам, якім гавораць толькі ў сівым, буднічым жыцці, гэта паказвае ціхі, добрадушны, мілы, спакойны і ясны характар беларускай дзяўчыны (я кажу дзяўчыны, бо с песень што мне прыходзілася чуць, бы і найбольш ўсё дзявочыя), гэта паказвае якое глыбокае і святае

для яе пачуцьце к таму, каго яна палюбіла. Калі ў сэрцы дзяўчыны ўзьдзе гэтае вялікае пачуцьце і асьвеціць і сагрэе яе душу, то ня толкі той, хто збудзіў у ёй гэта пачуцьце, у яе вачах здаецца чымсь асобным, чыстым, не падобным да другіх, і яна называе яго «міленькі» галубочэк і інш, але нават яна пераносіць яго і на не жыўную прыроду, як бы дзельці с перапоўненай душы гэтае сваё, вялікае шчасьце на ўсе рэчы, якія бачыць перад сабою: называе іх такімі славамі ласкі «ціхенькая рэчка», «бярозанька», «траванька», і інш.

А характэрна нашай песні пагаворым падрабна другі раз.

(Далей будзе).

М. Арал.

„Шляхам жыцьця“.

Выйшла з друку новая беларуская кніжка, выданая вельмі артыстычна, — „Шляхам жыцьця“ — зборнік вершоў нашага песняра Янкі Купалы.

Кніжка цешыць душу кожнаго шчырага беларуса. Гэта ўжо сур'ёзны здымак беларускай літаратуры. У аб'ёмістым зборніку (260 стр. вялікага фармату) лепей, як у асобных творах, выяўляецца творчаская сіла і талент Купалы, і мы можам сьмела казаць, што песняры Маладой Беларусі займаць пачэснае месца ў гісторыі беларускага адраджэньня.

„Шляхам жыцьця“ — гэтае названьне дужа добра падходзіць да кніжкі. У пекных, зычных, шчыра і з размахам напісаных вершах адбіваецца жыццё нашага народу, шэрай беларускай вёскі, захаванай негдзе між лясоў і балот. Многа гора, многа бед, крыўды. Многа смутну і жалю, што так цяжка, так дрэнна жыцьца народу, каторы нічым не заслужыў на гэтую долю. Але ўжо нейкая новая сіла пачала разварацьваць той стары лад, пры каторым дыхаць нельга. Хваля чыстага, свежага паветра пракацілася па ўсёй старане. Народ будзіцца ад сну. Пачынаецца новае жыццё. І вось у вершах Купалы ўсё часцей і часцей — поруч з сумнымі настраеньнямі — зьвініць нотка бойкая, жывая; відаць, што сіла кіпіць

і рвецца да дзела, да вялікай працы народнай. Чуваць радасьць жыцьця — радасьць, каторая абыймае душу здаровага, сільнага чалавека. Даючы сумныя абразы гора і нядолі народнай, кніжка Купалы роўдзіць веру, што будзе лепей, што папраўдзі блізка ўжо часіна адраджэньня забытых і забітых беларусаў. І самі сабой успамінаюцца тые моцныя, бытныя з граніту выкаваныя словы Купалы:

Б свабодзі, роўнасьці і знаньню
Мы прапарэбім сабе сылед.

І будзе ўнукаў панаваньне

Там, дзе сёгоньня плачэ дзед!

„Шляхам жыцьця“ ідзе Купала, але ў кніжцы яго відаць, што той плях цягнецца далёка-далёка ў будучыну, і песняры прарочым словам прымушае верыць, што, ідучы сваёй дарогай, мы дойдзем ўрэшці да лепшай долі. а—н—а.

З ГАЗЭТ.

Націоналізація праваслауя.

„Запраўды, Расея — страна супярэчнасьцей“. — Пішэ ягомасьць А. Іванов у № 209 „Веч. Газеты“.

«Вазьміце хоць бы аднашэньне царквы да роднай мовы сьведкіх. У гэтым прыпадку мы становімся сьведкамі нічым ня вытлумачэнага адсуваньня расейскай мовы і блізкіх ей украінскай і беларускай, а народнасьцяў саўсім чужым, даецца поўнае права маліцца ў роднай мове.

У той жа час, як расейцы, украінцы і беларусы, павінны слухаць адправу на саўсім незразумелай для народу царкоўна-славянскай мове, латышы і эстонцы даўно карыстаюцца ў прааслаўнай царкві роднай мовай, адправа ў іх адбываецца на латышску і па эстонску. Нідаўна гэтак сама св. Сынод пазволіў кіншынеўскаму епіскапу Серафіму, дзеля лепшага змаганьня з „інокевьевішчынай“ пазваляць сьвяшчэнікам рабіць уселькія богаслужэньня ў царквах на малдаўскай мове.

Мне успамінаецца, як адзін раз едучы з Рыгі ў Юр'еў у вагоне нейкі сьвяшчэнік з латышкай парохіі жаліўся, што расейцы пакрыўджаны царквай, дзеля таго, што яны ў імшы сваёй саўсім не разумеюць слоў, гавораных у часе яе.

— Трэба канечна нацыяналізаваць царкву ў рускіх народнасьцей, як гэта зробілі ў латышоў, — казаў гэты сьвяшчэнік.

Апошнія пастанаўленьне сьноду нацыяналізаваць праваслаўную царкву ў малдавіян — гэта бяз сумніву крок на перад. Аднажэ, беручы пад увагу, што пастанаўленьне гэтае вызвана тым, каб стрымаць разраст „інокевьевішчыны“, прыходзіцца прызнаць, што сьнод ступіў у перад саўсім не дзеля свайго лібэралізму ў справі мовы ў богаслужэньні. Гэта толькі ўступка канечнай патрэбі, спосаб, каторы мае на мэці расшырэньне і ўзмацаваньне праваслаўя, катораму пачынаюць граціць, чуць ня штодзень складаючыся сэкты і рэлігійныя тлумачэньня.

І дзеля таго было-б рана спадзевацца на тое, што сьнод, ў канцы, прызнае і за рускімі народнасьцямі права на нацыяналізацыю царквы.

Прывільёваная мова.

Глаўнае ўпраўленьне турмамі атрымала ад некаторых турэм праект, каб устроіць курсы „зладзейскай мовы“ для турэмных надзірацелёў. Праект прынялі прыхільна. Для турэмных надзірацелёў будучы ўстроены абавязковыя курсы зладзейскай мовы. Апрача гэтага глаўнае ўпраўленьне турмамі хочэ апрацаваць славар зладзейскай мовы.

Саўсім справядліва. Трэба знаць мову людзей, з каторымі жывецца.

Аказваецца, што некаторыя „інородчэскія мовы“ акружаюцца нават апекай...

3 аплачэным атказам.

У „Гол Моск“ чытаем:

Газета „Россія“ пытае:

Хто зрабіў школу служэзкам рэвалюцыі? Мы спадзяемся, што банькі вешчасьціных дзяцюкоў патрапяць на гэта даць просты адказ.

Мы гэтак сама маглі-б атказаць.

Ды ня хочэцца плаціць пяцьсот рублёў.

Гэта ж пытаньне з аплачэным атказам.

„Россія“ таму і пытаецца так сьмела, што атказываць ей можна толькі заплаціўшы за гэта ня пэўную прыёмнасьць пяцьсот рублёў. А ей плаціць ня трэба, яна сама бярэ плату.

АДГУКНУУСЯ.

Ноч была цёмнай, ціхая, цёплая. Ні месяца, ні зорак зусім не было відаць. Праўда, у гэту ноч месяц і не падымаўся; можа і ён пёк сабе дзе-небудзь пірагі і бабкі к Вялікадню, павярнуўшыся сьвіною к зямлі. А што належыць да зорак, то яны хоць і былі на небе, але пазакрываўся хмарами. Можэ яны там мыліся ды прычэсваліся — іх дзявочая справа. А ў рэшці ці ня ўсё роўна? Толькі-ж усюды было ціха. І ўсё пазірало не так, як заўсёды. Неба і зямля абняліся ў змроку і маўчалі. Калі не калі на зямлю спадало колькі капеляк дожджыку. Здавалася, што хмарка ні магла стрымацца, каб не шэпаўнуць чагось прыятнага маладой, зьялёненькай траўцы і маладзенькім лісточкам на дрэвах, каторыя ешчэ ня сьмела выглядалі с сваіх калысачак на Божы свет.

У сьце так так сама было ціха. Там і сям па хатах сьвяціліся вокны. У двух, ці ў трох хатах за сталамі сядзелі старыя мужчыны і сьпывалі. Так вялзецца з даўных часоў. У ноч перад вялікаднем збіраюцца старыя мужчыны ў хаты і там сьпеваюць сьвятыя песні аб пакуці Хрыста, покі бацюшка ня кончыць абелі і не пасьвєніць пірагоў, бабак і скараму. Самы набожны і самы пісьменны селянін сядзіць на покуці, а другіе абалод яго і сьпеваюць. Часамі мужчыны збіваюцца з голасу і сьпевы не ладзіцца.

— Ты, Андрэй, ня гэтак вядзеш, — знаходзілі зараз жэ вівавачага.

— Як-то ня гэтак? Вы спытайцеся у Пранціся. Гэта вы збіваецеся. Во як трэба...

І Андрэй паказываў, як трэба.

Мужчыны выслухавалі Андрэя сьпевы. Падтрымлівалі яго старану. Сьпевы зноў наладжываліся, зноў сьпеваюць згодна, і в та іх сумнай песні вылетае на вуліцу і, зліўшыся с цішынёю ночы замірае.

А царква поўна народу. Плашчаніца, абстаўленая маладымі ёлачкамі і залітая блескам капеечных сьвечак, стаіць пасяродзіне царквы.

Дзяцюкі чытаюць „Дзеянні св. апосталоў“ на пераменку. Усякаму хочэцца паказаць свой голас, і не адзін пасьля змены пытае:

А — я як чытаў?

Заціснутыя народам, прыперты ў куточак, стаюць селяніны Лукаш Глузд разам з другімі ў царкві. На душы было спакойна і лёгка. Ён часамі кідаў погляд на царкву. Здавалася ўсе былі выселы, давольны і радасны. Людзі прыходзілі, кленчылі каля плашчаніцы, білі паклоны і маліліся. Пахла сьвечкамі і маладымі ёлачкамі. Стоячы тут у гэту ноч, забываў Лукаш пакуту і ціжар свайго жыцьця, сваю горкую бядоту і галоту. І ў Лукашовым сэрцы абудзіліся думкі і успомніў ён далёкія галы свайго дзіцячага жыцьця. Як лёгка тады жылося на сьведзі! Ні аб чым не балела душа. Як радасна ён сустрачаў бывала Вялікідзень! Як васьлёла бегаў с сябрукамі па валачобанаму! А гдзе цяпер яго сябрукі? Іншыя, як і ён даўно паканіліся, цягнуць гэтае самае ярэмчэ, што цягне і ён, а іншым Бог даў спосаб выбіцца ў людзі. Э-э-х! Уздыхае Лукаш. Думкі подхапілі Лукаша, моцна узяўшы яго пад сваю абладу, і паняслі далёка-далёка ў той сьветлы рай успамінае, на каторы, як нехта сказаў, кожны з нас мае права, і с катораго нас ніхто ня выкіне. Думаючы так Лукаш забываўся, дзе ён, і крок за крокам азіраў сваю прошласць.

У гэтай самай царкві стаюў ён перад труною свайго бацькі і мацеры; тут-жэ стаюў ён с сваёю жонкаю, і над імі трымалі вянцы. І былі маменты, калі ў Лукашаву думу ўлівалася нейкая горэсьць і туманіла яе, як-бы яго хто крэпка хватаў за самае сэрце. Гэта была сьвядомасьць утраты чагось добрага, мілага, харошага, далёкаго. Лукаш моцна праводзіў рукою па твары, каб адагнаць гэту гаркату. І раз узварушыўшыся пабеглі гэтай дарогай Лукашавы думкі. Каб адагнаць іх, Лукаш хрысьціўся, успамінаў пра Хрыста, пра яго пакуту за людзкія грахі. Толькі-ж, сам таго ня хачучы Лукаш зноў думаў аб сваім жыцці. А гэтыя плыты! Вось дзе ешчэ сабачы заробатак! Тры тыдні стаіць яго плыт на адным месцы. А ён

думаў да Вялікадня загнаць яго ў Коўву. Дыдзе там? Вада, як морэ.

А дзяцюкі чытаюць, цягнуць голасам і тым таўжай, чым горэй хто разбірае славянскі друк. Тымчасам падышла і поўнач. Народ прыбывае і прыбывае. Пачалася адправа. Бацюшка адзеў сьветлыя рызы. Нават і ён сьгоняныя веселейшы і зладзецца лагяднейшым. Зноў Лукашу робіца лягчэй. Пеўчыне на клірасі стараюцца з усіх сіл. І натоўпілося іх там колькі! Потым нашлі с працэсіяй кругом царквы. Лукаш бачыў, як да адвай харонгі сунуліся Гаронім Дзежка і Язэп чупрына. І таму і другому хацелася несці харонгу. Бачыў Лукаш, як абодвы мужчыны паляпіліся рукамі, покі Язэп, як часцей ходзіў каля бацюшкі, ня вырываў у Гароніма харонгу і панёс. Лукаша змарнуў сон, і ён заснуў. І ў той час, як народ хадзіў кругом царквы, Лукаш сьніў сон. Прысьніўся яму прокляты плыт. Вот, здаецца, Лукаш стаіць с прысам на галаве плыта, а Піліп-аднік, яго памочнік, завіхаецца на задзі. Вады чуч-чуч-чуч тоўпіцца ў берагач і плыт плыве па ёй лёгка, як трэска, толькі ў натох зываецца ён, як вужака, скрыпаць лаўкі, і плыт борзда-борзды бяжыць за вадою.

Працэсія вярнулася ў царкву, і зноў пачалося маленьне. Вот выходзіць з аўтара бацюшка с трысьвечнікам, клянаецца народу, вінішуе яго і радасна кажэ:

— Хрыстос ўваскрос!

Тут толькі прымеціў Янка Бязногі, што Лукаш с каторым Янка стаюў поплеч, сьпіць. А Лукашу ў гэты момэнт сьнілося, што яго плыт крута заламала ў бераг. „Дам казла! Дам казла!“ думае ў ва сьне Лукаш і кідае апацхну, хапаецца за прыс.

У гэты момэнт Янка Бязногі пачаў штоўкаць Лукаша пад бок.

Лукашка! Лукаш! Хрыстос ўваскрос! Прачніся, адгукніся! Хрыстос ўваскрос! — Лукаш Лукаш не пайшўшы ў памяць, лыннуў вачыма і, думаючы, што ён ешчэ на плыце, загаманіў на ўсю царкву:

Псалым СXXXVI.

Мы с плачам сядзелі у вод Ваві-
лона,
У маркотны сабраўшых кру-
жок,
І там успаміналі цябе, о Сыноне!
Цябе, мілы сэрцу куток!
Спакойна і ціха каціліся воды
Між кветных, чужых берагоў...
Дарэмна! Мінуўшай Сноўскай сва-
боды

Ня выплакаць вам у ўрагоў!
Пакуль з безгранічнай журбай мы
глядзелі

На чыстыя воды—яны
З насмешкай прасілі, каб песняю
мы сьпелі

Аб муках сваёй стараны.
Не, вораг-мучыцель ня ўчые ні-
колі

Тэй песні—пра родны Снон,
Ні голасу арфы,—бо песня бяз
волі—

Арла змардаванага стогн.
Адсохнуць мае спрацаваны хай
рукі

Як чэпаць за струны арган
І выдадуць грудзі сэрдачыя мукі
На сьмех і на з'дзекі ўрагам!

Мы з болей павесілі арфы на лозы
Но песні пра родны Снон
Нішто не заглушыць ні мукі, ні
слёзы,

Ні душу ўрываючы стогн...
Янук Д.

Бійся сэрца...

Ты забудзь свае нягоды
І з надзеяй у грудзі,
На вясенні пір прыроды
Ты уцешна выхадзі.

Сэрцу кожнаму жадацца
Гэта дзіўная пара.
Бійся-ж, сэрца, безустанна
Для любові, для дабры!

Бійся, сэрца, пакуль сіла—
І у жылах крэй бяжыць,
Покі жыцьце табе міла,
Покі хочацца любіць.

Бійся, сэрца: глянь, як дзіўна
Вун займаецца зара;
Дык-жа бійся безупынна
Для любові, дзеля добра!

Я. Журба.

3 Беларусі і Літвы.

Вільня.

Азіміна на вясну.

У губ. віленскай, мінскай і ко-
венскай азіміна вышла с пад сьня-
гоў наагул добра: жыты мейсцамі
дужа добра, пшаніца—слабей. Цёп-
лая пагода, што была стануўшы
на Вялікдзень змянілася на халады,
каторыя, мабыць, наробяць німала
шкоды сельскім гаспадаром, калі
даўжэй пацягнуцца.

Націоналісты у Вільні.

На апошнім агульным сходзе ві-
ленскага нацыянальнага саюзу бы-
ло ўсяго толькі 30 душ. Гэта жмень-
ка занялася выбарам праўлення у
чысьце 26 душ. Выходзіць, што
націоналісты самі сябе выбіралі.
Вядомага Ковалюка скінулі с прад-
седацельства, а ня яго мейсца вы-
бравілі нейкаго Нікіфорова.

Забастоўка плытнікоў.

У часе паводкі на Вілі разбілося
аб мост 15 плытоў, завязала—тры-
ста. 600 душ плытнікоў забастава-
ло, вымагаючы, каб іх атпусцілі
на сьвяты. На просьбу лясных
купцоў ковенскі губэрнатар паслаў
стражнікоў.

Замерзшы.

У лесі каля вёскі Луцк (Віл.
губ. Дзіс. пав.) знайшлі нідаўна
замерзлага 70 гадовага старца Ві-
нцука Пачкоўскаго. Пачкоўскі, як
выйшоў 13 студня с хаты так
больш і не вяртаўся.

Пажар.

У вёсцы Шаргі Дзісенскаго пав.
здарыўся на прошлым тыдні па-
жар, каторы знішчыў колькі дамоў.
Страты колькі тысяч рублёў. У
агне згарэла пара новажэнцоў, ка-
торыя пабраліся у канцы мясяца.
Яны гэтак крэпка спалі, што не
пачулі калі іх будзілі.

Выстаўка.

У Глыбокім (Дзіс. пав.) 14 мая
адбудзецца выстаўка дробнаго про-
мыслу і скаціны.

Хаўрусная крама.

За два тыдні перад Вялікаднем
у мястэчку Вуцлаў (Віленск. пав.)
залажылася хаўрусная крама ўся-
кай драбязы. За гэты час больш
сотні людзей апацілі у хаўрус
свае складкі, а ёнч надзея, што
хаўруснікоў звялічыцца шмат бо-
лі.

За першыя два тыдні, якраз перад
сьвятам, прададзена тавару больш,
як на 2500 рублёў. Селяне надта
добра аднасьліся да крамы і затоа
пачатак павёўся. Шкада толькі,
што у праўленьні хаўруса папала
ўсяго толькі двое селян, а рэшта
пяці сяброў—с паноў і чыноўнікоў,
ды такіх, што хоць сходзіцца с
селянамі на нарадах праўленьня
хаўрусу, але с селянамі-сябрамі
не вітаюцца,—якбы чужыя самі
сабе, хаця знаюць хто яны такія.
Так, што, як пра гэта нехта с чы-
ноўнікоў пісаў вестку «Віленск.
Вьстн.» дык усіх паноў і чыноў-
нікоў па чыну і па прозьвішчу
ўспомніў, а пра селян двух ўспом-
ніў хто яны па прозьвішчу—ніха-
цеў раўняць с панами і с чыноў-
нікамі. Так, па вёсках дык так вы-
дзецца, што «дзілігенція» кругом
з селянамі суседзіць, але с селя-
намі сябраваць барані Бог,—каб
хто ніпадумаў, што «дзілігенція»
раўня селянам.

Госць.

Варта падумаць.

Прыехаўшы у Пасадцы (Віл. губ.
Вілейск. пав.) я за адзін год знай-
шоў тут вялікую перамену. Прышла
напрыклад нядзеля, гляджу, супа-
койна: ня бьюцца, не гаманяць, як
заввычай. Дзіўна было пакуль не
спазнаў прычыны: уся моладзь на-
шыя вёскі выехала у Амэрыку.

— Работніка німа дзе дастаць—
жаліліся ішны—добраму парабку
плацяць 150 руб. на год з гаспа-
дарскай андынарнай і то цяжка
дастаць. Дзеўчаты гэтак сама
едучы. Проста пустыя вёскі зрабі-
ліся... За апошні час беларусоў
выезджае у Амэрыку шмат больш
чым жыдоў. Варта сур'ёзна пату-
маць аб тым, каб арганізаваць бе-
ларускім эмігрантам нейкую помач
у Амэрыцы. Палякі і Літвіны, (не
кажучы ўжо аб ішных націях, як
немцы, швэды, ірландцы),—маюць
свае эканомічныя і культурныя ор-
ганізацыі у Амэрыцы. Німала ёсьць
у Амэрыцы інтэлігентных сьвядо-
мых беларусоў трэба было б толькі
каб яны ўзяліся за гэту працу, то
маглі-бы многа прынясьці карысьці
адраджаючайся Беларусі.

Трэба справы у Амэрыцы нала-
дзіць так, каб кожны адтуль вер-
таўся сьвядомым беларусам. Па-
лякі і літвіны маюць у Амэрыцы
свае пачатковыя і сярэднія школы,

на вольнай амэрыканскай зямлі
гэткія школы можам мець і мы
беларусы.

Эмітрук Бядуля.

Мінск.

Між сябрамі.

Выўшы верхавод мінскіх чорна-
соцэных організацый Скрынчанько
(цяпер вучыцель жытомірской ду-
хоўнай сямінары) пазывае у суд
бышаго рэдактара «Мінск. Русск.
Слова» Цветкова, за тое, што Цвет-
ков сказаў на на судзе, што «яму,
Цеткову казаў быўшы вікарый
епіскап Іоан, што Скрынчанько і
яго палітычны хаўруснік Чыгіроў
чысьцяцца... у ахранным аддзе-
леньні... На судзе у сьведках бу-
дзе еп. Іоан.

Выборы гарадзкаго галавы.

«Панская» часць новавыбранай
гар. Думы, цішком агітуе за выбо-
ры на гарадзкаго галаву інжэнера
Сьвєнццкаго і вось дзеля чаго,
Хржонстоўскаго хочучы, па іх сла-
вах, скінуць.

а) Хржонстоўскі, не шануючыся,
займаецца банкетаваньнем с чы-
намі паліцыі.

б) Хржонстоўскі у тэатральную
ложу часта запрашаў да сябе
паліцмейстра.

г) Хржонстоўскі колькі гадоў
таму назад будучы упоўнамоцэным
адзёй памешчыцы маёнтка яе пра-
даў праваслаўнаму (за факторства
8,000 руб.) а не... каталіку.

Як кажучы, хаўтарам усіх гэтых
абвінавачэнь аўляецца адзін дум-
скі гласны, (быўшы гарадзкі галава)
са сваёй кампаніей.

Чыстна ідзе.

Губэрнатар Гірэ ўвольніў нідаў-
на ешчэ двух «пастункоў» бышаго
губэрнатара Эрдэлі—мозырскаго
спраўніка Хоцяновіча і слускаго
спраўніка Алексеева. Алексеев
швагер мінскаго паліцмейстра. З
увальненьнем Алексеева у мінскай
скай губэрні панаваньню эрдэлі-
цоў сталася вялікая «крыўда».

Солоньвічовская газэта.

1 апрэля, наёмны патрыот Соло-
нєвіч друкару Некрасову не запла-
ціў поўмесячнай паты за друка-
ваньне «С. З. Ж.», адлажыўшы
гэту плату на 15 апрэля. Аказы-
ваецца, што з 12 тысячнай суб-
сідіі каторую даў нацыянальны
клуб на 1913 г. для мінскіх па-

— Піліп! Кідай шырыгу!..

Тарас Гушча.

13 апрэля 1913 году
у Мікала-ўшчыне.

БЕЛАРУСКІ РАДАВОД.

Першыя людзі на зямлі былі волаты. Іх на-
зывалі стаўрамі і гаўрамі: стаўры мужчыны,
гаўры-дзёўкі. Яны былі дужа вялікія і дужа
дуга жылі на сьвеці. Е і яны толькі сырое.
Тыя з іх, каторыя аскароміліся варэным с ко-
жым пакаленьнем меншалі і карацей жылі на
сьвеці.

Калі волаты паміралі, то іх клалі на зямлю
і насыпалі на іх горы, на памятку Гэткіх го-
ры—магілы і цяпер ёсьць, называюць іх людзі
валатоўкамі. Калі ўжо ўсе волаты павыміралі
то людзі устанавілі спраўляць што году па іх
памінкі. Спраўлялі на Сёмуху і называлі іх
«Стаўроўскімі».

Апошні чалавек з роду волатоў быў князь
Бой.

Князь Бой быў сынам дзёўкі гаўры і про-
стаго чалавека. У яго было сем жонак.

Першая жонка была Волга—дачка князеў
скаго дружыніна. Ад яе радзіўся у яго сын
Бойка і тры дзёўкі.

Другая жонка была Рагнеда с Палацку. Ра-
дзіла яна яму шэсьць сыноў і сёмую дзёўку.
Сыны яе былі: Заравка, Юрла, Варган, Нырка,
Албавух, Самішча.

Трэцяя жонка была Красуля с Смаленска.
Яна радзіла Цюру і Матуза.

Чацьвэртая была Ода, с Кіева. Яна радзіла:
Важана, Дзявулю, Лапу і Таравчука.

Пятая Доля, служанка Красулі радзіла: Га-
дзюка, Кажана, Кавурку і Равуна.

Шостая жонка, катрую Бой узяў пасля
сьмерці Волгі была Альда з Літвы. Яна ра-
дзіла Хорашчу і Чыжа і памерла з радю.

Сёмая жонка сястра Альды Ліля с каторай
радзіўся Трызна.

Ад гэтых дзяцей Боевых і разросся наш
народ до ўсей нашай зямлі.

У Бойкі, Вольгавата сына, быў Гацук, у
Гацука Караська, у Каракыкі—Трасіла, у Тра-
сілы—Гусак і Пастун.

Ад Гусака пашлі: Гушчы Пліскі і Кісялі.

У Пастуна-ж быў В.ўк; у Воўка Колышка,
у Колышкі—Сяўрук, у Сяўрука Лярка і Глінка.
У Ляркі быў Варшыла, у Варшылы—Поўзік, у
Поўзіка—Сівоха, у Сівохі—Кошка, у Кошкі Сі-
машка, у Сімашкі—Амелька. А у Глінкі быў
В.йна, у Войны Верэшчака, у Верэшчакі—
Бурак.

Усяго ад Бойкі пашло дваццаць чатыры
рады старшых.

У Заранкі, Рагнедзінаго сына быў сын Пя-
стун, у Пастуна—Пацей, у Пацея—Кастравец
у Кастравца—Карсак у Карска—Гласка, у Гласкі—
Скірла і Сьвіткі.

Скірла пашоў да Валоху, а у Сьвіткі ра-
дзіўся Барсук, у Барука—Сапоцька у Сапоцькі
—Ліпка, у Ліпкі—Шпак, у Шпака—Бульба і Ва-
лодзька.

Бульба адышоў за Кіеў па Дняпру, а ў Ва-
лодзькі радзіўся Бык, у Быка—Кролік, у Кро-
ліка—Пятух, у Пятуха—Асіяка, у Асіякі—
Ступка.

Ад Юрм пашлі Тышкі, у Тышкі быў сын
Агрызка, у Агрызкі Вобра, у Вобры Гурка, у
Гуркі—Бацьвіна, у Бацьвіны—Баран, у Барана
Выдра, у Выдры—Крот, у Крота Жук, у Жу-
ка Жыжка, у Жыжкі Сокал, у Сокала—Абух і
Крыўка. У Абуха—Кучка, у Кучкі Шабуня,
у Шабуні, Саламаха, у СаламахіДубок і Вязанка.
У Дубка быў Сучок, у Сучера, Талочка і Шмур-
ла; а у Вязанкі—Дудок. у Дудка Віславух, у
Віславуха—Сапун, у Сапуна—Туптала і Крам-
заль, Туптала пашоў у ніз к Кіеву а Крамзель
меў сына Смалака. У Крыўкі быў сын Шышка,
а у Шышка—Журка, у Журкі—Мякіш, у Мя-
кіша—Драба, у Драбы Краска і Булік. У крас-
кі быў Лешч, у Лешча—Рыбка, у Рыбі—Тапо-
рык, у Тапорыка Рыада. Ат Куліка пашлі
Пушчы і Курачкі.

Ат трацяго сына Рагнедзінаго Варгана па-

шлі Дроздзікі, Сьверкуны, Гарбузы, Сосны і
Гладышы.

Ад чацьвэртаго Нырні пашлі Жулеі, Князь-
кі, Куркі, Кручэні, Дулькі:

У пятаго сына Албавуха радзіўся Міска і
Лось. Міска адышоў за Мяжу рэку у Маскву,
а у Лось радзіўся Юрага, у Юрагі—Кулак.

У Шэстаго сына Самішчы радзіўся Пест, у
Песта Піскун, у Піскуна Пярэжы, у Пярэжня
Сумка і Сапун. Сумка атдзяліўся у Маскву, а
ад Сапуна пайшлі Смурны.

Ат Красулінаго сына Цюры пашлі Скуркі,
Караваі і Сіпкі.

А ат Одзінаго сына Лапы пашлі Дубавікі і
Бычкі.

Ад першаго сына Доні Гадзюка пашлі Ла-
сты; а ад Мышкы—Аношкі, а ад Аношк ў—
Лісічкі, а ад Лісічкы—Камары і Куны. Ат тра-
цяго сына Доні—Кавуркі радзіўся Вікула і Вірла.
Ат чацьвэртаго Равуна радзіўся Дзедзель, а ад
Дзедзеля Рымша, а ад Рымшы Калінка і Абор-
ка. Калінка адышоў да Лахоў, а ад Аборкі
пашлі Тарчылы.

Ад Альдзінаго сына Хорашчы пашлі Рылы,
Звягі, Сіпайлы і Стрэхі. Ад другога Чыжа—
Жмуркі. У аднаго Жмуркі радзіўся Ваўчок,
Рык і Скарына. Рык пашоў па Дзевіне да Ла-
тышоў, а Скарына пайшоў ешчэ далей.

Сын Лілі Трызна меў сына Старожку, а Ста-
рожка Халюка. Халюк—Ждана, Ждан—
Сьлізьня, Сьлізьня—Крыську, Крыська—Кось-
цюка і Ар'юка. Ад Косьцюка пашлі Пяткі і
Кулагі, а ад Ар'юка Жабы і Рабікі. Ад Жабой
вышлі Кішкі.

Усяго радю нашых сто шэсьцьдзесят. Восем
пашлі шукаць шчасця у чужых, па Дзевіне,
за Дняпром, ды за Мяжою, а тыя ўсе і цяпер
жывуць тут, пашучы і скародзучы зямельку.

Перэісаўз рукапіснай кніжкі,
параўняўшы с перадрукаванай
у Романова гутаркай «Бай». (Бѣ-
лоруск. сборник вып. IV Витебск
1891 стр 174).

Ю. Верэшчака.

тротуару, асталася грашамі толькі 3.500 руб. А ішчэ-ж да поўгода далёка.

Мікола Камароўскі.

Веска цягнецца да сьвету.

У 1911 году трупна артыстоў-беларусоў першы раз паставіла рад тэатральных прадстаўленьняў на беларускай мове і ў мінскай губерні. Ня ўсім мястэчкам удалася бачыць гэты свой тэатр і мястэчкунцы, ды селяне вельмі шкадавалі гэтаго.

Каб у будучым не міналі нашых вялікіх сёл нашы беларускія тэатры, сходы колькіх сёл паставілі ўстроіць абшчыны пажарнае павяці с этрадой для сьвэці. Гэтак зрабілі ў м. Раманаве, Вызье і др.

Калі ў м. Раманаве мінск. губ. слупк. пав. сход паставіў асушыць гніліе балоты і гэтым правіць сенажаці, патрэбна была інжэнерская памерка, каб знайсці спуст для вады, патрэбна была памач казны на гэта. Паць гадоў кланяліся ўсім і ўсюду, але дармо. Селяне павіны былі адной грамадой, у 80 хат, напачы інжэнера і аплациць земляныя работы на процягу 4 верст. І ўсё гэта (руйнауючы гаспадарку) вынесла грамада на сваіх плечах.

Многа гад. у аб'езджаючы беларускія губерні, пешыўся я яе вялікімі і прасторнымі лесамі...

Але дзе не ступі стогнуць людзі ад цеснаты, задыхаюцца. А павом гэта і нарук: падмаюць цану за зямлю—да 500 руб. за дзесяціну, дзюкой сенажаці (слупк. пав.). Божа! да чаго-ж гэтак дойдзем?

Ловяць, як мух у лаўку, мужыкоў, заганаюць туды горам—нядоляй, або проста усыпляюць яго: маліся, пацешыць, Бог на тым сьвеці...

Многа сёл і мястэчак беларускіх просяць Вучэбны Округ аткрыць у іх вышэйшыя пачатковыя школы, толькі ў слупкім павеці ведаю да 30 гэтых мейсцовасцей, каторым на безупынае старэньне праз колькі гадоў атказываюць: «асадаі назад».

Нельга не дзівавацца і такой праяві: у некаторых пунктах вялікарасеі пустуюць школы. Гэтак, у варанежскім павеці аткрыта вышэйшая пачатковая школа ў м. Усмані, дзе налічаюць 20 тысяч жыхароў, але ў школу прыйшло за год толькі... 15 вучнёў! Падобнай праявы ў нашым краі даўно не відаць нават у самых глухих кутках.

М. М.

Пажар.

Чырвоны пятах ужо пачаў гуляць па нашых вёсках і мястэчках. Ахвярай яго гэтымі днямі пало мястэчка Старобін. У чэрвені прошлага году тут згарэла 200 хат, а сёлета 84. Палажэньне пагарэльцоў страшное—жывуць у полі, пад аткрытым небам, у голадзе і холадзе: хлеба німа кругом і ні аткуль німа ніякай помачы.

Р. М.

С прычыны сэрвітутоў.

У Забалоцці, мінск. пав. селяне, с прычыны сварак за сэрвітут з землеўласнікамі Старчэўскім, акружылі дом Старчэўскаго і кідалі каменныя. Старчэўскі з двума сынамі пачалі стрэляць з вокан; аднаго селяніна застрэлілі, двух цяжка ранілі; селяне уварваліся ў дом, выбілі Старчэўскаго і атабраві аружжэ ад сьнеў. Вечарам прыбылі ўласці. Парадак наладжэн.

Зямельныя безпарадкі.

Нідаўна ў вёсцы Дубліно, Рачыцк. пав., былі зямельныя безпарадкі с прычыны сэрвітута. Землеўласніца Рузанова паставіла асушыць балоты, на што треба было выкапаць цэлую сетку канавоў. Капаць канавы треба было па сэрвітутнай зямлі. Сперша было ўсё спакойна. Працавалі дубліцкія селяне, калі-ж работы пачалі прыбліжацца да сэрвітутнай зямлі селяне сталі непакідаць і заборавілі сваім далей працаваць.

Двор не звярнуў на гэта увагі і узяў работнікоў з другой вёскі.

Неспакій сарод селян разрастаўся. У канцы сабраўшыся грамадой у 200 душ, яны напалі на сэрвітутную зямлю і вымалі кінуць работу. Калі ўпраўляючы дваром накінуўся на селян, селяне разьішліся. Пачалі біцца. Упраўлячаго і аднаго дзесяніка так збілі, што на другі дзень памерлі.

Прыбыўшыя ўласці зрабілі сьледства, пры чым, на сьведчэньне двара, арэштавалі 18 чалавек, як зачыныячыкоў безпарадкоў.

Гродна.

3 нашаго жыцьця.

С кожным рокам надта нашых беларусоў многа выежджае ў Амэрыку. Туды іх маняць добрыя заробкі і вольнае жыцьцё і, праўду скажаць, хто шавуецца, той шмат грошы зарабляе. Едуць туды хлопцы і жанатне, самыя здаровыя людзі, дзякуючы чаму плата рабочаму, парабкові ці наймітцы страшэнна ў нас паднялася. Лет таму 15—20 назад наймітка брала ў рок 20—25 руб., парабак 30—35, цяпер наймітцы треба даць 50—60 руб., парабакі 80—90 і свае харчы. Найці смугу надта трудна.

За мужыкамі едуць жонкі, дзеўчаты і толькі астаюцца старыя, хворыя ды ў каго зямлі многа. На ўсё жыцьцё ні застаюцца яны ў чужой старане, а варочаюцца да сваей роднай хаты і хто грошы зарабіў, той аддае на палешчыне гаспадаркі, але такіх мала. Дзесяць дзесятых прапываюць свае грошы і зноў уцякаюць ў Амэрыку. У Амэрыцы яны вольныя, ві кога не саромяцца і як хочуць, так і жывуць: адвйкаюць ад гаспадаркі, ад жонак, дзяцей. Грошэй ня даражаць і не знаюць на што іх упатрэбіць. А ўсё гэта ад таго, што яны цёмныя, ня ведаюць, якіх даць абарот грошам, як з іх атрымаць карысьць. Бывала селянін рубля мае ў кішэні на сваю патрэбу, а цяпер, бывае, прыязе з Амэрыкі трысячу. Куды іх дзець? Ну, давай іх прапываць. Глядзіш, за поўроку ні аднаго гроша німа. За тне часы, як ён быў ў Амэрыцы, гаспадарка абсунулася і збіднела. Гаспадар-амэрыканец зрабіўся хуліганам, гультаём, лебабокам, п'яніцаю. Недарма гавораць, што з амэрыканца німа гаспадара, сям'ініва. Цяпер мяне спытаюцца, што треба зрабіць, каб наш беларус быў чалавекам, каб ён умеў шанаваць сябе, сваё дабро і каб з ўсяго умеў разумна карыставаць. На гэта я скажу вась што: навука. У навуцы ўся сіла. Яна дае багацтва, самапаваньне. Наш край ні так бедзен, каб мы за морамі, у чужой старане шукалі шчасьця. Калісьці-ка тамтэйшыя амэрыканцы былі бедныя, пакуль не прыехалі да іх вучоныя эўрапейцы і не аткрылі багацтва. У нас ёсьці-ка не мала багацтва, але німа навукі, грамадзянскай сьвядомасці, ініцыятывы, без чаго ўсё сьпіць. Заглявіце ў хату, на падвор, клеў, клуюць беларуса, зайдзіце на яго поле, ўсюды вас спаткае некультурнасьць, бедната Хата цёмная, сьмярдэючая, чорная, цесная, гразная, на дварэ гной, балота, нечыстата, скаціна мізэрная, дробная і маламалочная, у полі жыта благое, дзеці яго абарваны, блядыя, каўтунастыя з баялівым поглядам. Яла яго—чорны хлеб і бульба. Вечны ў яго пост і сьвят многа.

Заканчываючы сваю скромную стацыю мы не трацім надзеі, што і ў нашае аконца зыйдзе сонца, як гаворыць пагаворка, што і наш беларус прасвятлее, скіне с сябе аковы пемнаты і скажэ: я чалавек—беларус.

Дзед Міхась.

З усіх старон.

Дэманстрацыя ў Пецябурзі.

10 красавіка славянофілы сабраліся на малебен с прычыны узяцьця Скутары.

Пасьля малебну тысячная грама-

да, сьпеваючы гімны, пайшла на Літэйны праспэкт. Крычалі «жывіо», «проч Аўстрыю». Чорнагорцоў, што былі ў грамадзе, падмалі ў чару.

На Сямёноўскай вуліцы паліцыя стрымала грамаду. Але дэманстранты прарваліся і дайшлі да сэрбскага пасольства на Неўскім праспэкті.

Тут і зноў сьпевалі гімны і крычалі «жывіо».

Сь пасольства ніхто ня выйшоў. Прыбыла конная паліцыя; дэманстранты разышліся.

Здарэньне на могільках.

На магіль Голотава студэнта ваана медычнай акадэміі, у Пецябурзе, каторы сам сабе прычыніў сьмерць, сабралася многа студэнтаў з розных вышэйшых школ і ўстроілі малебен. Па адепаваньні «Вечная памяць», пачалі сьпеваць «Вы жывіце ў нас». У гэты момэнт конная паліцыя кінулася на студэнтаў. Пачуліся крыкі, на студэнтаў пасьпаліся нагайкі. Калі сперша адступішы, студэнты і зноў памкнуліся на тое самае мейсце, паліцыя дастала шаблі. Колькі вучэнікоў павалілі і пасьля арэштавалі. Калі паліцыя выхадзіла з арэштаванымі з магіль, то таўпа кінулася на паліцыю і старалася адбіць арэштаваных. У часе замешкі адзія з арэштаваных здолеў уцячы, другога студэнта паліцыя крэйка збіла. Пэрд участкам студэнты зрабілі дэманстрацыю, але іх разганалі. Вечарам гэтаго-ж дня усіх арэштаваных вытэсылілі.

Ероманых Іннокентій.

Сынод паслаў у Кішынёў чыноўніка асаблівых прыпаручэньняў пры абэр пракурору сыноду і епархіяльнага місіонера Сквицова дзеля абследаваньня рэлігійнаго руху, утворэнаго ероманыхам Іннокентіем у епархіях кішынёўскай, херсонскай і каменец-падольскай.

Арэшт.

Арэштавалі ў Пецябурзе быўшаго пісара генеральнаго штабу. Яго вінавацяць, што ён прадаў суседняму гасударству ваенныя дакумэнты. Трасуць, знайшлі ў яго дужа важныя дакумэнты.

Пажар на парахавой фабрыцы.

У Пецябурзі на парахавой фабрыцы падняўся пажар. Чупь удалася уратаваць фабрыку ад страшнаго выбуху. У агні згарэлі дзьве даўчыны. Страты дужа вялікія.

Забарона зьезду саюзнікоў.

Міністр ўнутраных спраў не пазволю склікаць зьезд саюзнікам-дубровінцам. Кажуць, што пастараўся здрабіць гэта Пурышкевіч на злёсьце Дубровіну.

Узмацаваньне паліцыі.

Міністр ўнутраных спраў падаў на разгляд рады міністроў праект каб павялічыць чысло паліцыі. Праектаванае павялічэньне чысла паліцыі наагул вялікае, а ў некаторых гарадох, як Чарнігоў, Могілёў, Гомель, Палтава і др. мае быць устаноўлена на адну трэцю больш паліцыі чым ёсьць яе цяпер.

А хрышчэньні праваслаўных.

Сынод разаслаў цыркуляр, каторым забараняецца асобам не праваслаўным трымаць да кэту праваслаўных.

Указ аб адстацы обэр-пракурора Сыноду.

Указь аб адстацы цяперэшняго обэр-пракурора Сыноду Саблера; яго памочніка Даманскаго мае вый-

сці 6 мая. Заступіць яго, мабыць, Тіхоміров.

Убіўства.

Пры загадковых варунках у дварэ Тэрэзіне, пад Варшавай, застрэлілі ўласніка гэтаго двара князя Друцкаго-Любэцкаго. Сьледства звярнуло увагу, на прыпелі нябошчыка, барона Біспінга, катораго арэштавалі і зрабіўшы ў яго кватэры обыск знайшлі важныя дакумэнты.

Закрывацьце таварыства цьварозасьці.

Ліфляндзкі губернатар закрывае ў Юрьеві адно з абшчынейшых і найстарэйшых эстонскіх таварыства цьварозасьці.

Халера ў Кіеўскай губ.

Замства асыгнавала 108.000 рублёў на змаганьне с халерай і зрабіло старэньне, каб прызналі кіеўскую губерню небаспечнай па халеры.

Фабрыка фальшывых грош.

У Одэсе за горадам выкрылі ў сьлесарні фабрыку фальшывых грош.

Вайна.

Мінулы тыдзень у міжнароднай палітыцы быў надта трывожны. Здавалася, што вось-вось і зноў паліецца кроў, ды ўжо не турэцкая, а аўстрыйская і чорнагорская. Здавалася, што адварнуць вайны ніхто ўжо не здолеў.

Як ужо ведама, чорнагорцы здрадай захапілі Скутары. Бо сілай нічога не маглі зрабіць. Яны абцяцаліся камэнданту Скутары, Эссад-пашы, што, калі ён аддасць ім горад, дык Чорнагорыя і другія балканскія дэержавы памогуць яму зрабіцца каралём незалежнай Албаніі. Той так і зрабіў; адрыкся ад Скутары і аб'явіў сябе албанскім каралём.

Проці гэтаго паўстала Аўстрыя і Італія. Яны дзеля таго дабіваліся для Албаніі незалежнасьці, каб гэтакім парадкам адцягнуць албанцоў ад хаўрусу з балканскімі дэержавамі і мець на Балканах сваіх прыяцельоў. А е, ведама, калі-б Эссад напярэйзі стаў албанскім каралём, дык ён сябраваў-бы як-раз з ворагамі Аўстрыі і Італіі. З гэтай прычыны Аўстрыя і Італія паставілі нават паслаць у Албанію свае войскі, каб выгнаць адтуль Эссада, лый Скутары вызваліць ад Чорнагорцоў. Чорнагорскі-ж кароль Мікалай перад усім сьветам казаў, што не аддасць Скутары, і здавалася, што вайна начнецца ешчэ ў гэтым тыдні.

На шчасьце чорнагорцы адумаліся, ці мо Расея зусім ясна сказала ім, што ні дасць ім падмогі: вась, кароль Мікалай пакарнуўся жаданьням Аўстрыі і Італіі і абцяцаліся аддаць Скутары Албаніі і забярэ адтуль сваё войска. З гэтаго відаць, што і Эссаду ніхто ня будзе памагаць, бо німа за што...

Значыць, і вайна і зноў абмінула Эўропу. Хто яе ведае, ці не прылучыцца ешчэ якая «закавыка» на Балканах, ад каторай можна чакаць бяды. Але—пакуль што,—будзе праз нейкі час ціха, бо і між туркамі і Балканскім хаўрусам гэтымі днямі будзе зроблена ўрэшці акуратная згода.

Рэдактар-Выдавец

А. Уласоў.

ДВОР

прадаецца на выгодных варунках

у Курляндзі, у васьмі верстах ад паветоваго горада Двінска (Вітэбскай губ.); зямлі 400 дзесяцін, са ўсімі патрэбнымі будынкамі, з вадзяным млыном, са скацінай і ўсімі прыладамі. Падробна даведацца можна па адрэсу:

Пачт. ст. ДАГДА, Вітэбск. губ., двор Канстантынава, ягомасьці ФРЫДРЫКУ ЦЭЛЬМ.